

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

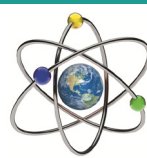
№3(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 818 sahifa,
2-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek oilalarida ona-bola munosabatlari va ularning oilaviy emotsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati.....	18
<i>Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna</i>	
O'quvchi yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	22
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Raqamli muhit ta'sirida bolalar psixikasidagi transformatsiya jarayonlari.....	30
<i>Abdullayeva Sh. H.</i>	
Turli yosh davrlaridagi shaxslarda o'zini o'zi faollashtirish xususiyatlarining tafovutlanishi	33
<i>Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li</i>	
Bolalarni maktab ta'limiga intellektual tayyorlash va vitagen tajribasini rivojlantirishga metodik yondashuvlar.....	37
<i>Abdullayeva Feruza Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni steam asosida o'qitishning interfaol metodlari	42
<i>Aliqarshiyeva Durdona Sharofiddin qizi</i>	
O'simliklar guruhlari mavzusini o'quvchilarga tushuntirishda interfaol metod va vositalardan foydalanishning samaradorligi.....	49
<i>Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi shaxsda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik shartlari	55
<i>Jo'rayev Avazbek Umar o'g'li</i>	
Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy kompetentligini shakllantirish	59
<i>Kalandarova Maxliyo Aslonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik madaniyatini rivojlantirishda raqamli ta'lim imkoniyatlaridan samarali foydalanish.....	63
<i>Kamalova Dilrom Olimjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirish – kelajak avlod kamolotiga qaratilgan strategik islohot.....	68
<i>Kamolova Gavhar Akbarovna</i>	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	71
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatievna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi</i>	
Insult bilan xastalangan bemorlarda nutq buzilishlari korreksiyasiga yondashuvlar	74
<i>Maxkamova Laylo Majidovna</i>	
Milliy ta'lim tizimini yangilash va rivojlantirishning strategik modeli	77
<i>Mengliqulova Maftuna Abdullayevna</i>	
Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va uning shaxs psixikasiga deterministik ta'siri	82
<i>Nishonova Oydinoy Mashrabjon qizi</i>	
Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	86
<i>Sariyeva E'tibor Matchanboyevna, Urazbayeva Sabohat Ortiqbayevna, Yuldasheva Gavxaroy O'rinboy qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformalaridan foydalanishning bugungi holati: muammo va imkoniyatlari	90
<i>Suyarov Xurshid Baxriddinovich</i>	
Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	95
<i>Toshpo'latova Guldona Tulqin qizi</i>	
Kreativ yondashuvni shakllantirishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini shakllantirish metodikasi	98
<i>Usarova Marg'uba Nazar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ nutq malakasini rivojlantirishning metodologik asoslari.....	102
<i>Vaisova Yodgora Sardorbek qizi</i>	
Destruktiv oilalarda shaxslararo munosabat psixologiyasi	106
<i>Sharafutdinova Xadichaxon Gulyamutdinovna</i>	

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	110
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
O'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash mezonlarining pedagogik va raqamli diagnostik asoslari	114
<i>Xalknazarova Aysuliw Maxsetbaevna</i>	
Klinik integratsiya asosida farmakologiya fanini o'qitish modelini ishlab chiqish	118
<i>Xasanboyeva Nafisaxon Abdullojonovna</i>	
Yurak glikozidlaridan zaharlanishni oldini olishni o'qitishning metodik-pedagogik asoslari	121
<i>Xoliqova Oyistaxon Yuldashevna</i>	
Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning universal va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	125
<i>Xurramov Anvar Jumanazarovich</i>	
Studying the Role of Magic Numbers and Nucleon Shells in Nuclear Structure	129
<i>Yakubova Shoxidaxon Qodirovna, Dehqonova Ohista Qosimjonovna</i>	
Методика адаптивного физического воспитания молодежи с интеллектуальными нарушениями посредством специализированных гимнастических упражнений	133
<i>Аслонова Гуллола Акрам кизи</i>	
Понятие эмоционально-оценочной лексики	137
<i>Каримбаев Ниятбай Шарипович, Усенова Гульзира Женгисбай кызы</i>	
Изучение русского языка с использованием цифровых платформ: потребности, проблемы и решения	140
<i>Умарова Дильфуза Маматкуловна</i>	
Инклюзивное образование в Республике Узбекистан: сравнение с мировым опытом	144
<i>Пирманова Бахора Эшмухаммадовна</i>	
Inklyuziv ta'lim jarayonida empatiya va rahm-shafqatning pedagogik ahamiyati	148
<i>Olimova Sarvara Sobitxon qizi</i>	
Bo'lajak defektologlarni oila bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari	152
<i>M. B. Muxtorova</i>	
Maktabgacha yoshdagi eshitishida nuqsoni bor bolalarni talaffuzga o'rgatish metodlari	156
<i>Bo'ronova Suksoraxon Behzodjon qizi</i>	
The Role of Identity, Motivation, and Investment in Teaching English at School (Experimental Study)	160
<i>Shahobova Sitara Baxromovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda umummadaniy kompetentlikni rivojlantirish jarayonining zamonaviy ta'lim paradigmasiga mos pedagogik modeli	166
<i>Olimova Dilrabo Nurali qizi</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida tikuvchilik va dizayn ta'limida innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirish muammolari va istiqbollari	169
<i>Umarova Fotima Abduraximovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini zamonaviy darsliklardan samarali foydalanishga o'rgatishning interaktiv metodlari	172
<i>Kosimova Gullola Mullajonovna</i>	
Iqtisodiy ixtisoslik talabalari kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodologik asoslarini takomillashtirish: rus tili fanini o'qitishda	176
<i>Nuraliyeva Maftuna G'ulomovna</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish bosqichlari	182
<i>Xidirova Nodira Abduganiyevna</i>	
Maktabgacha ta'limda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda pedagogning kompetensiyasi	185
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Frazeologik birliklar identifikatsiyasi	188
<i>Omadjon Azamov Burxonovich</i>	

O'smirlik davrida empatiya rivojlanishiga ijtimoiy tarmoqlar va virtual muloqotning ta'siri	192
Qodirova Zebuniso Malikovna	
Pedagogical Mechanisms for Enhancing the Competitiveness of Higher Education Services in the Context of Socio-Economic Globalization	197
Babayeva Lola Ibragimovna	
Integrativ yondashuv asosida talaba qizlarda jismoniy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirishning dolzarbligi	202
M. X. To'xtamisheva	
Murakkab nuqsonli bolalarni umumta'lim maktablariga tayyorlash jarayonida logopedning kommunikativ malakasini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari.....	207
Abdubokiyeva Adiba Baxodir qizi	
Oliy ta'limda mustaqil ta'lim mazmunini kognitiv kompetensiyalarga yo'naltirib tashkil etish	211
Adashova Guljaxon Muxammadjonovna	
STEAM yondashuvi asosida tayyorlov guruh bolalarining bilish faoliyatini faollashtirishning samarali yo'llari	215
G. B. Maxmudova	
Bo'lajak oligofreno-pedagoglarning kompetentlik faoliyatini tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari	219
Jumaboyev Nurillo Xayrullo o'g'li	
Sun'iy intellekt asosida ta'lim sifatini monitoring qilish mexanizmlarini takomillashtirish	223
Jumanazarova G. U.	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda duduqlanishni o'yin asosida bartaraf etish texnologiyalari	227
Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Mamatqulova Sarbarxon Axmadjon qizi	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	230
Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi	
Sharq va G'arb mutafakkirlari merosida shaxs tarbiyasi masalalari	233
Mirabzalova Zaxro Shuhrat qizi	
Oliy ta'limda talabalarning o'z-o'zini personallashtirishini tashkil qilish	238
Shamsiddinova Adiba Muzaffar qizi	
Формирование интеллектуальных умений детей старшего дошкольного возраста в условиях цифровой образовательной среды	242
Скрыльников Юрий Степанович	
Динамика становления профессионально значимых личностных качеств будущих педагогов.....	246
Тиллашайхова Хосият Азаматовна	
Hamid Olimjon ijodining shakllanishidagi manbalar va ijodiy omillar.....	250
U. A. Jumanazarov	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari moslashuvining psixologik yondashuvi	254
G. R. Ibragimova, Abdulkarimova Dilfuza	
Tarixiy obidalar asosida tasviriy san'at talabalari ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	258
Qurvanboyeva Diyora Muzaffar qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda sotsial intellekt va shaxslilik kamolotning o'zaro bog'liqligi	262
Avlayev Orif Umirovich	
AR texnologiyasi asosida kompyuter arxitekturasini o'qitishni takomillashtirishning pedagogik asoslari....	267
Saidkarimxonova Dilnozaxon Saidazizxon qizi	
Sun'iy intellektning ixtisoslashgan ta'lim muassasalari bitiruvchilarini tayyorlash sifatini oshirishdagi o'rni	273
Ubbiyev Alisher Tairovich	
Inklyuziv ta'lim bo'yicha respublikada olib borilayotgan faoliyat	277
Sattorova Mohira Aminqulovna	
Tasviriy faoliyat jarayonida maktabgacha tayyorlov guruh bolalarida emotsional intellektni shakllantirish .	281
Namzabayeva Lola Zakirovna, Malikova Umida Nurliboy qizi	
Sport maktablarida 12–14 yoshli gandbolchilarda to'pni ilish va uzatish texnikasini takomillashtirish metodikasini ishlab chiqish	285
Ismatullayeva Fotima Rustam qizi	

Методология изучения этнопсихологических аспектов понимания долга перед родителями: цели, задачи и гипотезы исследования	289
Эргашев П. С., Азимова Х. А.	
Uzluksiz ta'lim tizimida metakompetensiyalarni rivojlantirish strategiyalari va ularning tasnifi	292
Xurramov Anvar Jumanazarovich	
Fundirlash konsepsiyasi – kelajak pedagoglarining asosiy poydevori	296
G'oyimov Umar Eshmurodovich	
Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan metodik ta'minotning hozirgi holati: tahliliy o'rganish	301
Xujamkulova Nafisa Ruzikulovna	
Pedagogik metod: intellekt xaritalar yordamida lazerlarning amaliyotda qo'llanilish sohalarini vizuallashtirish	307
Olimjonova Nigina Sobirjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti guruhlarida rivojlanish markazlarini tashkil etish	312
G. R. Ibragimova, Normamatova Rayhona Alisher qizi	
Pedagogik o'yinlar va interaktiv faoliyatlarning ta'lim jarayonidagi o'rni	317
Qodirova Sevara Shuxratovna	
Shaxs psixikasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar	325
Boboyeva Maxsuda Ataxonovna, Rajapboyeva Ozoda Shuxrat qizi, Karimova Malohat O'rinboy qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning sifat samaradorligi	329
Hasanova Dilnora Rustam qizi, Ehnazarov Jo'raqul	
Integratsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy sifatlarini shakllantirishning metodik tizimi	333
Boynazarova Munajat	
O'yin faoliyati orqali kasbga yo'naltirish mexanizmlari	337
Allaberdiyeva Kumri Xamrayevna, Toshmurodova Marjona	
Модель методического сопровождения педагогов доо в развитии математической грамотности и логического мышления старших дошкольников на основе игровых технологий	340
Гаухар Джанпеисова	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining baholash malakasini rivojlantirish muammolari va imkoniyatlari	347
Majidova Hilola Eshquvat qizi	
Формирование коммуникативной компетенции студентов на занятиях узбекского и иностранных языков: интегративный подход	351
Турланова Сауле Дадажановна	
Ta'lim jarayonida digital storytelling metodidan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy yozuv kompetensiyasini shakllantirish	357
Maxsetova Zuxra Torebayevna	
Futbol mashg'ulotlarida kreativ yondashuvlarni qo'llash amaliyoti	361
Karimov Odiljon Baxadirovich	
Oliy ta'limda talabalarining kreativligini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari (amaliy matematika yo'nalishi misolida)	364
Samatova Munira Dilshod qizi	
Подготовка к школе как условие развития коммуникативных умений у детей дошкольного возраста с тяжёлыми нарушениями речи	368
Ахмедова З. М., Абдурахмонова М. А.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini rivojlantiruvchi ta'limni amalga oshirishga talaba motivatsiyaviy-qadriyatli munosabatlari tizimi shakllanganligi darajalari va ularning sifatiy tavsifi	373
Ergasheva Matluba Burxonovna	
Ritmik va ijodiy gimnastika mashqlari orqali bolalarda estetik didni shakllantirish metodlari	378
Kamchiyev Salimberdi Xudayberdiyevich	

Interaktiv ta'lim platformalari asosida informatika va axborot texnologiyalari faniga oid kompetensiyalarni rivojlantirish samaradorligi.....	382
Karimov Feruz Raimovich	
Koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini shakllantirishda qo'llaniladigan zamonaviy usullar	386
Mamasiddikova Maftuna Akbarjon qizi	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining media savodxonligini oshirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari.....	389
Masharibova Lobar Rayimberganovna	
Duduqlanuvchi bolalarda verbal muloqot ko'nikmalarini o'yin texnologiyalari asosida rivojlantirish.....	393
Mirtoyeva Shohruza Ibjohimjon qizi	
Maktab voleybol sport to'garaklari mashg'ulotlarida harakatli o'yinlardan foydalanish	396
Ortug'mat Jumanov, Zarina Abdusattarova	
Talabalar mustaqil ta'limini samarali tashkil etish omillari va mexanizmlari.....	400
Raxmatova Nargiza Dolibayevna	
Bola nutqining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi salbiy va ijobiy muhit omillari. XXI asr taraqqiyotida nutq faoliyatining shakllanishi.....	403
Ro'ziyeva Nozimaxon Oybek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining ijodkorligini ijtimoiy-pedagogik faoliyatda rivojlantirish texnologiyasi.....	406
Sadikova Dilafuz Xusanovna, Butayeva Gavhar Xudoyorovna	
Fan va tabiatni tanishtirish orqali maktabgacha katta yoshdagi bolalarni rivojlantirish usullari	410
Sh. T. Musulmonova	
15-17 yoshgacha bo'lgan kurashchilarni yillik yuklamalarini taqsimlash	413
Qirgiboyev Shaxbozbek Aslidin o'gli, Xamidjonov Muhammadbobir Ulug'bek o'gli	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	416
Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	419
Toshpo'latova O'giloy Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni shaxsiy rivojlantirish.....	422
Turdiyeva Raxima Kurbanovna	
Matnli topshiriqlar vositasida ona tili darslarida o'quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirish	426
Yulbarsov Ochilbek Obidjon o'g'li, Isayeva Gulnur Shakirjanovna	
Методы исследования сенсомоторных эффектов и внимания у детей дошкольного возраста.....	432
Г. С. Алиходжаева	
Роль театрализованной деятельности в формировании представлений о родине у дошкольников .	436
Г. С. Алиходжаева, У. О. Мамадалиева	
Логическое мышление детей 5–7 лет в вариативном дошкольном образовании: нормативные основания и концептуальная модель	440
Г. Э. Джанпеисова, В. В. Горбунова, Э. З. Убайдуллаева	
O'qitishning maqsad va vazifalarini talabalarning bo'lajak pedagogik faoliyatini modellashtirish sifatida ...	444
Murodova Umida Dilmurodovna	
Развитие прагматической компетенции аудирования с помощью инновационных технологий в обучении немецкому языку.....	449
Саидова Махсудахон Аббасовна	
Развитие профессиональной подготовки будущих воспитателей в системе высшего педагогического образования.....	452
Собирова Пошшаой Эркин кизи	
Современные педагогические концепции и структурные элементы игровых технологий.....	455
Хафизова Машхура Аминовна	
Davolanish ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarga tibbiy-psixologik yondashuvlar	458
Po'latxo'jayeva Malika Rustamovna	
Equal Voice in the Classroom: A Gender-Based Approach	463
Gafurova Nodira Ravshanovna	

Matematik tafakkur kompetensiyalarini rivojlantirishda singapur ta'lim modelining innovatsion pedagogik yondashuvlari.....	468
<i>Sanobar Ibragimovna Kenjayeva</i>	
Boshlang'ich sinf mikrodars ishlanmasining texnologik xaritasini yaratish usullari.....	475
<i>Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	479
<i>Sodiqova Gulbahor G'ofurjon qizi, Abduvohidova Rayhona Nuriddin qizi</i>	
6–7 yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda mantiqiy fikrlashga o'rgatishning ahamiyati	484
<i>Sultonova Sitara Zarif qizi</i>	
Debat texnologiyalari va akademik yozuv ko'nikmalarini rivojlantirish.....	488
<i>Gulamov Shavkat Maxmudovich</i>	
Kognitiv yuk nazariyasi asosida boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'quv jarayonini optimallashtirish	492
<i>G'ulomova Moxinur Inomjon qizi</i>	
Muloqot madaniyati va liderlik ko'nikmalarining shakllanishidagi psixologik-pedagogik omillar	497
<i>Putatova Odinaxon Xamidovna</i>	
Tarbiyaviy ishlarni tashkil etish pedagogik muammo sifatida	501
<i>Qulmatova Xurshida Abdurahmonovna</i>	
O'quvchilarga algebrani o'qitishning dolzarb masalalari.....	504
<i>Qodirova B., Ibragimov N.</i>	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirish masalalari	509
<i>Axmadjanova Moxiyat Sadriyevna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning elektron ta'lim resurslari va innovatsion dasturlar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish.....	513
<i>Sultansaidova Mushtariy Abzalxanovna</i>	
Jo'rg' Oruell asarlarida davr va shaxs fojiasi	516
<i>Xatamova Kumush Javxar qizi</i>	
“Tabiiy fanlar” fanini o'qitish texnologiyasini STEAM yondashuvi asosida tuzish metodikasi	519
<i>Imankulov Nurbek Tursunkul o'g'li, Ashirov Shamshidin Annazarovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv faoliyatiga samarali ta'sir etuvchi irodaviy sifatlar	525
<i>Ma'rufjonova Rohila Lutfulla qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida texnik ijodkorlikni shakllantirishning mazmuni va metodikasi	528
<i>Xudaykulova Saida Zakirovna</i>	
Aqli zaiflik va autizm spektri buzilishining klinik-pedagogik farqlari	533
<i>Zakirova Fozilaxon Zafarjon qizi</i>	
STEAM yondashuvi asosida kreativ fikrlashni shakllantirishning didaktik imkoniyatlari.....	538
<i>Erkinov Ozodbek Faxriddin o'g'li</i>	
Neologizmlar – badiiy matnda uslubiy vosita sifatida	540
<i>Ibragimova Shoira Normuminovna</i>	
Nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalar ota-onalarini logopedik korreksion ishiga jalb etish	543
<i>Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Abdullayeva Gulzoda Abdurazzoq qizi</i>	
Rus tili darslarining samaradorligini oshirishda nutqiy kompetensiyani shakllantirishning ilmiy-metodik asoslari.....	546
<i>Jurayeva Nilufar Shovkat qizi</i>	
Autizm spektridagi bolalarda nutqni rivojlantirish uchun sensor integratsiya usullarining ta'sirini o'rganish.....	549
<i>Mo'minova Gulnora Qurvonali qizi</i>	
Yosh taekvondochilarni maxsus mashqlar yordamida kyorugi texnikasini rivojlantirish	552
<i>Sheraliyev Sarvarbek Soxibjon o'g'li</i>	
“Motivatsion yondashuv” hamda “kreativ fikrlash” tushunchalarining mazmun va mohiyati	556
<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning muloqot madaniyatini rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuvning o'rni	559
<i>Umarova Feruzabonu Bobir qizi</i>	

Ta'lim falsafasining ijtimoiy-madaniy evolyutsiyasi	562
Uzakova Zahroxon Muhammad Zarif qizi	
Fizika ta'limida ijodiy tafakkurni shakllantirishning innovatsion modeli: muammoli ta'lim va interfaol metodlar asosida kompetensiyaviy yondashuv	565
Yusupov Kodirjan Batirovich	
Игровые проекты как средство обучения предлогам английского языка.....	569
Нуратдинова Наргиза Бахтияровна	
Формирование межкультурной коммуникативной компетенции через изучение речевого этикета в цифровой среде (мессенджеры и социальные сети)	572
Юсупова Сохила Сайфиевна	
Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish.....	575
Shamiyeva Manzura Fayzullayevna	
Pedagogik ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilar valeologik kompetentligini rivojlantirishning mazmuni va mohiyati	579
Sardorxon Quvondiqov	
Pedagogik ta'lim muassasalari bo'lajak o'qituvchilarida integrativ yondashuv – milliy g'urur tuyg'usini rivojlantirish yondashuvi sifatida.....	584
Miraxmedov Fatxulla	
Bolalarni xavfsiz, erkin, o'yinga asoslangan va do'stona muhitda tarbiyalash – muvofiqlashtirishning yangi standartlari.....	590
Mamadaliyeva Dilfuza Baxtiyorovna	
Alisher Navoiyning "Arba'in" asaridagi qit'alarda sahih hadislarning badiiy talqini	595
Nematullayeva Madina Zafarovna	
Umumta'lim maktablarida chizmachilik fanini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish istiqbollari	598
Xalimov Moxir Karimovich	
Biologiya fanini o'qitishni modernizatsiyalash bo'yicha zamonaviy yondashuvlar.....	603
Axmadjanova Mohiyat Sadriyevna	
Dizariya shakllarining klinik-pedagogik tavsifi	607
Iminjonova Moxichexra Alimardon qizi	
Oliy ta'limda kechki ta'lim talabalarining o'quv faolligini oshirishda faollashtiruvchi interaktiv ma'ruza metodining didaktik strukturasi va pedagogik imkoniyatlari.....	611
Axmedova Zilola Muxtor qizi	
Оптимизация процесса самообразования студентов русской филологии в условиях современного образовательного пространства	617
Азизова Д. А.	
Bo'lajak tarixchilarda tarix falsafasining zamonaviy konsepsiyalariga doir bilimlarni rivojlantirishning amaliy texnologik tizimi.....	622
Anvarjonov Ahrorjon Ahadjon o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mehnatsevarlikka tarbiyalashda pedagogik texnologiyalarning turlari va ularni qo'llash imkoniyatlari.....	625
Xudaybergenova Adolat Usmanovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni ijtimoiy-axloqiy tarbiyalashda maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligi.....	629
Jumanova Fotima Uralovna, Azimova Zebxon Tohirovna	
4K yondashuvi asosida dars topshiriqlarini ishlab chiqish.....	635
Boboyeva Nafosat Tulqin qizi	
O'quv-tarbiya jarayonida pedagogik diagnostika.....	639
Xolmatova Ziroatxon Anvarovna	
Raqamli ta'lim muhitida tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirishning ahamiyati.....	642
Abdullayeva Ozoda Odiljon qizi	
O'yinchilarning texnik va taktik tayyorgarligi.....	645
Madaminov Oribdjan Nishanbayevich	

Ta'lim jarayonida gamifikatsiya va didaktik o'yinlar orqali metakognitiv kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	648
<i>Xayrullina Parizod Farg'at qizi</i>	
Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash mezonlari va monitoring tizimi.....	651
<i>Umurov Zarif Latifboyevich</i>	
Boshlang'ich sinflarda folklor asarlarini aksiologik yondashuv asosida o'qitish metodikasi	660
<i>Aytmuratova Elvira Ersultanovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilari tanqidiy fikrlashining psixologik va pedagogik mohiyati.....	663
<i>Haydarova Kamola Ergashboy qizi</i>	
Differensial ta'limning nazariy-konseptual asoslari.....	667
<i>Rasulova Nozigul Abdivoxid qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tasviriy faoliyatga o'rgatishda kreativ shaxsni shakllantirish bo'yicha metodik tavsiyalar	671
<i>Rizoyeva Muslima Raxmonovna</i>	
Информационная компетентность через призму филологии: ключевые факторы формирования ...	679
<i>Хикматов Нодир Назимджанович</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida qadriyatlar tizimini shakllantirishning samarali yo'llari	683
<i>Mamatova Zarena Abduljalilovna</i>	
O'zbekiston va Angliyada pedagogik ta'lim tizimining tarixiy asoslari.....	686
<i>Miramatova Laylo Ravshanjon qizi</i>	
Innovatsion ta'lim muhitida o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	690
<i>Nilufar Xalikova Mirkadirovna</i>	
Badmintonchilarda maxsus chaqqonlik tayyorgarligining o'yin faoliyatiga ta'siri	694
<i>Samadova Uktabar Hasanovna</i>	
<i>Maktab direktorlarining boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirishda sinergetik</i>	
yondashuvning o'рни va ahamiyati	698
<i>Yusupova Dilnoza Fayzullayevna</i>	
Pedagogical Essence of Improving Students' Collaborative Skills Through Multi-Vector Approaches	702
<i>Turemuratova Aziza Begibaevna, Otelbayeva Muhayyo Alisher qizi</i>	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarining maktabgacha yoshdagi bolalarda kognitiv, estetik va ijodiy rivojlanishiga ta'siri	708
<i>Shaymuradov Taxir Zamanovich</i>	
Oliy ta'limda ma'naviy-ma'rifiy kompetensiyalarni baholash mezonlari: falsafa fanining o'quv jarayoniga integratsiyasi	713
<i>Abdullayev Akmal Nasriddinovich</i>	
Klasterli ta'lim muhitida bo'lajak o'zbek tili va adabiyoti o'qituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodlari.....	717
<i>Abdurahmonov Maqsad Bekjonovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqiy rivojlanishning yetakchi omillari.....	720
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ sifatlarini oshirish: zamonaviy yechimlar va muammolar	724
<i>Abdusalimova Yulduz Normurod qizi</i>	
Maktablarda sun'iy intellekt asosida xorijiy tillarni o'qitish afzalliklari	728
<i>Altimisheva Iroda Mavlonovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda boshqaruv madaniyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	731
<i>Ashurov Yusuf Alisher o'g'li</i>	
Bolalikni qayta anglash: mariya montessori pedagogik qarashlarining ilmiy asoslari	735
<i>Ismatullayeva Madinabonu Akmaljon qizi</i>	
14-15 yoshli o'quvchilarning jismoniy tarbiya vositalari orqali jismoniy tayyorgarligi samaradorligini oshirish metodi	740
<i>Karimboyev Og'abek Qadamboyevich</i>	

O'zbekiston xalqlarining amaliy san'ati va ma'naviy merosini o'rganish: tarixiy va pedagogik jihatlar	744
Kayumov Erkin Kazakbayevich	
Fizika ta'limida kognitiv texnologiyalar asosida talabalarning mantiqiy va analitik tafakkurini rivojlantirish yo'llari	748
Madumarov Shodonbek Az'amjonovich	
Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish jarayonlarida pedagogik-psixologik bilimlarning ahamiyati	751
Muratova Shaxnoza Ibatovna	
Yoshlar o'rtasida ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlashda pedagogik resurslar va hamkorlik infratuzilmasining ahamiyati	754
Matnazarov O'ktam Latipovich	
Maxsus pedagogika o'qituvchilarining pedagogik va psixologik tayyorgarlik darajasi	757
Oxunov Ilxomjon Abdunabiyeich	
Funksional bog'liqlikni tushunishda vizual-eksperimental metodning samaradorligi	760
Qobilova Nargiza Anvarovna, Shamuratov Zafar Ergashevich	
The Psychological Importance of Emotional Intelligence and Stress Resilience in Increasing Professional Efficiency of Primary School Pedagogues	766
Tajiboyeva Odinakhon	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida mashg'ulotlar jarayoni sifatini monitoring qilish vositasi sifatida	769
Tashbayev Naim Sadikovich	
Axloqiy tafakkur va axloqiy qaror qabul qilish kompetensiyasi tushunchasining pedagogik-psixologik mohiyati	773
Temirova Oydina Muhiddinova	
Oliy ta'lim muassasalarida "Muhandislik kompyuter grafikasi" fanini o'qitishning metodik asoslari va zamonaviy yondashuvlari	776
Xamidov Dilshod Olimjon o'g'li	
Kasbiy ta'lim rahbarlarining individual yondashuv asosida kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari ...	780
Yangiboyev Kamol Norboyevich	
Тема экологических проблем как элемент духовно-нравственного воспитания студентов в произведениях Чингиза Айтматова	784
Абдулвохидов Элёр	
Девиантное поведение школьников в образовательной среде: проблемы классификации и гендерные особенности восприятия педагогами	789
Алимжанова Матлюба Юнусовна	
Анализ проблем развития профессиональной иноязычной компетенции по английскому языку у студентов медицинских вузов	793
Исраилова Илона Халитовна	
Психолого-педагогические условия использования изобразительной деятельности как средства стимуляции коммуникативных навыков у воспитанников с синдромом дауна	798
Каримова Регина Шовкатовна	
Методика развития специальной физической подготовленности футболистов 11–12 лет с использованием современного инновационного оборудования	802
Мирзабаев Диёрбек Камилович	
Нейроигра как эффективное средство развития познавательных и регуляторных функций у детей дошкольного возраста	805
Намазбаева Лола Закировна, Маткаримова Шарира Рахимжановна	
Методы и приёмы технологии развития критического мышления в курсе "Общая педагогика": опыт проектирования учебного процесса в вузе	809
Янкина Рано Садыковна	

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA NUTQIY RIVOJLANISHNING YETAKCHI OMILLARI

Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi

Toshkent shahridagi A. I. Gersen nomidagi
Rossiya davlat pedagogika universiteti filiali
1-bosqich tayanch doktoranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqiy rivojlanish jarayoniga ta'sir etuvchi yetakchi omillar ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Xususan, biologik, psixologik, ijtimoiy hamda pedagogik omillarning bola nutqining shakllanishi va takomillashuvidagi o'rni asoslab beriladi. Oila muhiti, muloqot sifati, tarbiyaviy yondashuv, tengdoshlar bilan o'zaro aloqalar hamda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yaratilgan nutqiy muhitning ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, nutqiy rivojlanishda individual xususiyatlar, motivatsiya va faoliyatning yetakchi turi sifatida o'yin jarayonining roli ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqni samarali rivojlantirish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqish uchun nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha yosh, nutqiy rivojlanish, nutq faoliyati, nutq muhiti, ijtimoiy omillar, pedagogik ta'sir, oila tarbiyasi, muloqot, o'yin faoliyati, psixik rivojlanish, kommunikativ kompetensiya.

Abstract: This article provides a scientific-theoretical and practical analysis of the leading factors influencing speech development in preschool children. The role of biological, psychological, social, and pedagogical factors in the formation and improvement of a child's speech is substantiated. The importance of the family environment, quality of communication, educational approaches, peer interaction, and the speech environment created in preschool educational institutions is highlighted. In addition, individual characteristics, motivation, and the role of play as the leading type of activity in speech development are examined. The research findings may serve as a theoretical basis for developing methodological recommendations aimed at the effective development of speech in preschool children.

Key words: preschool age, speech development, speech activity, speech environment, social factors, pedagogical influence, family upbringing, communication, play activity, mental development, communicative competence.

Аннотация: В данной статье проводится научно-теоретический и практический анализ ведущих факторов, влияющих на речевое развитие детей дошкольного возраста. Обосновывается роль биологических, психологических, социальных и педагогических факторов в формировании и совершенствовании речи ребёнка. Освещается значение семейной среды, качества общения, воспитательных подходов, взаимодействия со сверстниками, а также речевой среды, созданной в дошкольных образовательных организациях. Кроме того, рассматриваются индивидуальные особенности, мотивация и роль игровой деятельности как ведущего вида деятельности в речевом развитии. Результаты исследования могут служить теоретической основой для разработки методических рекомендаций по эффективному развитию речи у детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: дошкольный возраст, речевое развитие, речевая деятельность, речевая среда, социальные факторы, педагогическое воздействие, семейное воспитание, общение, игровая деятельность, психическое развитие, коммуникативная компетенция.

KIRISH

Maktabgacha yosh davri inson ontogenezining eng muhim va sezgir bosqichlaridan biri bo'lib, aynan shu davrda nutqiy faoliyatning asosiy komponentlari shakllanadi. Nutq bolaning nafaqat muloqot vositasi, balki tafakkurini rivojlantiruvchi, ijtimoiy tajribani o'zlashtirishni ta'minlovchi hamda shaxs sifatida kamol topishiga xizmat qiluvchi yetakchi psixik funksiyadir. Nutqiy rivojlanish darajasi bolaning maktab ta'limiga tayyorgarligi, o'qish-yozish ko'nikmalarini egallashi, ijtimoiy muhitga moslashuvi va intellektual salohiyatining namoyon bo'lishida hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda jamiyatning ijtimoiy-madaniy hayotida yuz berayotgan o'zgarishlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining erta yoshdan boshlab keng qo'llanilishi, oilaviy tarbiya modelining transformatsiyasi hamda ko'p tillilik muhitining kengayishi maktabgacha yoshdagi bolalar nutqiy rivojlanishiga yangi omillar ta'sirini yuzaga keltirmoqda. Mazkur sharoitda nutqiy rivojlanishning

yetakchi omillarini qayta ko'rib chiqish, ularning o'zaro bog'liqligi va ta'sir mexanizmlarini aniqlash ilmiy hamda amaliy jihatdan dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mavjud ilmiy tadqiqotlarda nutqiy rivojlanish biologik, psixologik, ijtimoiy va pedagogik omillar ta'sirida kechishi ta'kidlangan bo'lsa-da, ularning integrativ tizimi va ustuvorlik darajasi yetarli darajada kompleks yondashuv asosida o'rganilmagan. Xususan, milliy-madaniy muhit, oilaviy kommunikatsiya sifati, pedagogik ta'sir mazmuni hamda raqamli axborot vositalarining nutqiy rivojlanishga ta'siri o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik masalasi alohida ilmiy tahlilni talab etadi. Shu bilan birga, nutqiy rivojlanishdagi ehtimoliy kechikishlarni erta aniqlash va profilaktika qilish mexanizmlarini takomillashtirish zarurati ham mavjud. Amaliyotda ko'plab maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nutqni rivojlantirish ishlari olib borilayotgan bo'lsa-da, omillarning ustuvor yo'nalishlari, ularning samaradorligini belgilovchi shart-sharoitlar hamda oila va maktabgacha ta'lim tashkiloti hamkorligining ilmiy asoslangan modeli yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Bu esa nutqiy rivojlanish jarayonini boshqarishda tizimlilik va izchillikni ta'minlashda muayyan qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Shu nuqtayi nazardan, maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqiy rivojlanishning yetakchi omillarini aniqlash, ularni tizimlashtirish hamda o'zaro ta'sir mexanizmlarini ilmiy asoslash mazkur tadqiqotning maqsadini belgilaydi. Tadqiqot natijalari nutqiy rivojlanish omillarining integrativ modelini ishlab chiqish, ularning ustuvorlik darajasini aniqlash hamda maktabgacha ta'lim amaliyoti uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi nutqiy rivojlanish omillarini zamonaviy ijtimoiy-pedagogik sharoitda kompleks yondashuv asosida tahlil qilish, ularning o'zaro bog'liqlik tizimini aniqlash hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish bilan belgilanadi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tizimida nutqni rivojlantirish jarayonini samarali tashkil etishga, bolalarning maktab ta'limiga tayyorgarlik darajasini oshirishga hamda nutqiy kamchiliklarning oldini olishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqiy rivojlanishi muammosi pedagogika, rivojlanish psixologiyasi va logopediya fanlari kesishgan nuqtada o'rganilib kelinmoqda. Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, nutq rivojlanishi biologik yetilish, kognitiv taraqqiyot, ijtimoiy muhit va maqsadli pedagogik ta'sirning o'zaro uyg'unlashuvi natijasida shakllanadi. Turli ilmiy maktablar mazkur jarayonni turlicha talqin qilgan bo'lsa-da, ularning barchasi nutqni shaxs rivojlanishining markaziy ko'rsatkichi sifatida e'tirof etadi. Nutq rivojlanishini tushuntiruvchi yetakchi konseptual yondashuvlardan biri – ijtimoiy-madaniy nazariyadir. Ushbu yondashuvga ko'ra, bola nutqi ijtimoiy muloqot jarayonida shakllanadi va kattalar bilan hamkorlik faoliyati orqali rivojlanadi. "Yaqin rivojlanish zonasini" tushunchasi nutqiy kompetensiyaning bosqichma-bosqich egallanishini izohlashda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Mazkur nazariyada til nafaqat muloqot vositasi, balki tafakkurni tashkil etuvchi psixik mexanizm sifatida talqin qilinadi. Shu jihatdan ijtimoiy muhit sifati, nutqiy muloqot intensivligi va pedagogik qo'llab-quvvatlash darajasi yetakchi omil sifatida baholanadi.

Kognitiv rivojlanish nazariyasida esa nutq bolaning aqliy taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq holda ko'riladi. Ushbu yondashuvga muvofiq, bola tafakkurining bosqichma-bosqich murakkablashuvi til birliklarining o'zlashtirilishiga zamin yaratadi. Nutq rivojlanishi predmetli faoliyat, tajriba va bilish jarayonlari bilan chambarchas bog'lanadi. Bu nazariya nutqni asosan individual kognitiv jarayon mahsuli sifatida talqin qiladi hamda yosh bosqichlariga xos psixologik xususiyatlarni asosiy determinant sifatida ko'rsatadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda esa nutqiy rivojlanishga ta'sir etuvchi omillarni kompleks ko'rib chiqish tendensiyasi kuchaymoqda. Xususan, maktabgacha ta'lim jarayonida didaktik o'yinlar, dialogik muloqot, fonematik mashqlar, hikoya tuzish, rolli o'yinlar va interfaol metodlarning samaradorligi empirik jihatdan asoslanmoqda. Ushbu yondashuvlar nutqni rivojlantirishni maqsadli tashkil etilgan pedagogik jarayon sifatida talqin qiladi. Bunda tarbiyachi nutqiy muhitni tashkil etuvchi faol subyekt sifatida e'tirof etiladi.

So'nggi yillardagi tadqiqotlarda nutqiy rivojlanishga oilaviy muhit, ota-onalar bilan muloqot sifati, kitobxonlik an'analari hamda raqamli texnologiyalarning ta'siri ham o'rganilmoqda. Ayrim tadqiqotlar erta yoshda passiv media iste'molining lug'at boyligi va bog'langan nutq shakllanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishini qayd etsa, boshqalari nazorat ostidagi interaktiv kontent ma'lum darajada rivojlantiruvchi ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi. Bu esa zamonaviy sharoitda nutqiy rivojlanish omillarini qayta ko'rib chiqish zaruratini yuzaga keltiradi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlarda bir qator umumiyliklar kuzatiladi. Avvalo, deyarli barcha ilmiy yondashuvlar nutq rivojlanishida ijtimoiy muloqotning hal qiluvchi ahamiyatini e'tirof etadi. Shuningdek, maktabgacha yosh davrining sezgir bosqich ekanligi va pedagogik ta'sirning samaradorligi keng tan olingan. Nutq rivojlanishining ko'p omilli tabiati ham tadqiqotchilar tomonidan qayd etiladi. Shunday qilib, adabiyotlar tahlili nutqiy rivojlanishning ko'p omilli, murakkab va integrativ xarakterga ega ekanligini ko'rsatadi. Mavjud nazariyalar muammoning turli jihatlarini yoritgan bo'lsa-da, ularni yagona konseptual model asosida birlashtirish, omillarning ustuvorligini aniqlash hamda zamonaviy ijtimoiy-pedagogik sharoitda qayta tahlil qilish ilmiy ahamiyat kasb etadi. Mazkur tadqiqot aynan shu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqola nazariy–tahliliy xarakterga ega bo'lib, maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqiy rivojlanishning yetakchi omillarini aniqlash hamda ularni tizimli ravishda umumlashtirishga qaratilgan. Tadqiqot metodologik jihatdan kompleks yondashuv asosida tashkil etildi va pedagogika, rivojlanish psixologiyasi hamda logopediya fanlarining nazariy qoidalariga tayandi. Tadqiqot jarayonida mavzuga oid mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar, dissertatsiyalar, monografiyalari hamda ilmiy maqolalar o'rganildi. Manbalarni tanlashda quyidagi mezonlarga amal qilindi:

- mavzuga bevosita aloqadorlik;
- ilmiy asoslanganlik va metodologik aniqlik;
- nazariy yondashuvlarning konseptual yaxlitligi;
- zamonaviy tadqiqot natijalarini qamrab olganligi;
- nutqiy rivojlanish omillarini tizimli yoritganligi.

Nazariy tahlil jarayonida quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi:

1. **Tahlil va sintez metodi** – nutqiy rivojlanishga doir nazariy qarashlar, konsepsiyalar va ilmiy yondashuvlar alohida komponentlarga ajratilib o'rganildi hamda ularning umumiy jihatlari birlashtirildi.
2. **Qiyosiy-tahliliy metod** – ijtimoiy-madaniy, kognitiv va pedagogik yondashuvlar o'rtasidagi umumiylik va farqlar aniqlanib, ularning metodologik asoslari solishtirildi.
3. **Tizimli yondashuv** – nutqiy rivojlanish biologik, psixologik, ijtimoiy va pedagogik omillar o'zaro bog'liq holda faoliyat yuritadigan murakkab tizim sifatida talqin qilindi.
4. **Kontent-tahlil metodi** – ilmiy manbalarda uchraydigan asosiy tushunchalar (nutqiy kompetensiya, kommunikativ rivojlanish, ijtimoiy muhit, pedagogik ta'sir, kognitiv omillar va boshqalar) mazmunan tahlil qilinib, ularning semantik chegaralari aniqlashtirildi.

Tadqiqot metodologik jihatdan shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, faoliyat nazariyasi hamda tizimli yondashuv tamoyillariga tayandi. Nutqiy rivojlanish jarayoni shaxsning individual xususiyatlari, ijtimoiy muhit ta'siri va maqsadli pedagogik faoliyat o'zaro birligida tahlil qilindi. Nazariy tahlil jarayonida nutq rivojlanishining ko'p omilli tabiati asosiy metodologik prinsip sifatida qabul qilindi. Shu asosda omillar alohida emas, balki o'zaro ta'sir qiluvchi komponentlar sifatida ko'rib chiqildi. Tadqiqot natijalarining ishonchiligi turli ilmiy manbalarni qiyosiy tahlil qilish, qarama-qarshi nazariy yondashuvlarni solishtirish hamda umumlashtirilgan xulosalarni konseptual asoslash orqali ta'minlandi. Nazariy xulosalar mavjud ilmiy qarashlar va zamonaviy tadqiqot natijalari bilan uyg'unlikda shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur nazariy–tahliliy tadqiqot maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqiy rivojlanishning yetakchi omillarini aniqlash hamda ularning o'zaro bog'liqlik mexanizmini asoslashga qaratildi. Ilmiy manbalar qiyosiy tahlili natijasida bir qator muhim ilmiy xulosalar shakllantirildi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, nutqiy rivojlanish bir omil ta'sirida emas, balki ko'p darajali tizim asosida shakllanadi. Yetakchi omillar quyidagi to'rtta yirik blokka birlashtirildi:

- biologik omillar – nerv tizimi yetilishi, fonematik eshituvning rivojlanganligi, artikulyatsion apparatning holati; kognitiv-psixologik omillar – tafakkur darajasi, xotira, diqqat, motivatsiya va muloqotga ehtiyoj;
- ijtimoiy-madaniy omillar – oilaviy nutqiy muhit, kattalar bilan dialog sifati, kitobxonlik an'analari, til muhiti;
- pedagogik omillar – maktabgacha ta'lim jarayonida qo'llaniladigan metodlar, nutqni rivojlantiruvchi mashg'ulotlar tizimi hamda tarbiyachining nutq madaniyati.

Nazariy tahlil shuni ko'rsatdiki, maktabgacha yosh davrida ayniqsa ijtimoiy-madaniy va pedagogik omillar yetakchi determinant sifatida namoyon bo'ladi. Biologik omillar zarur shart bo'lsa-da, nutqiy rivojlanishning intensivligi asosan kommunikativ muhit bilan belgilanadi. Tadqiqotda ilgari surilgan asosiy gipoteza – nutqiy rivojlanish ko'p omilli tizim bo'lib, uning samaradorligi omillarning o'zaro uyg'unlashuviga bog'liq – nazariy tahlil asosida tasdiqlandi.

Nazariy manbalarni qiyosiy tahlil qilish jarayonida ayrim qarama-qarshi yondashuvlar ham aniqlandi. Masalan, ayrim tadqiqotlarda raqamli vositalarning ma'lum sharoitda rivojlantiruvchi ahamiyati qayd etilgan bo'lsa, boshqalarida uning salbiy ta'siri ustuvor deb ko'rsatiladi. Kognitiv yondashuv nutqni individual aqliy

rivojlanish mahsuli sifatida talqin qilsa, ijtimoiy-madaniy nazariya uni tashqi muloqot jarayonining natijasi deb hisoblaydi. Mazkur tafovutlar nutqiy rivojlanish murakkab va ko'p qirrali jarayon ekanligini ko'rsatadi hamda uni yagona omil bilan izohlash mumkin emasligini tasdiqlaydi.

Mazkur tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqiy rivojlanish ko'p omilli va tizimli xarakterga ega ekanligini yana bir bor tasdiqladi. Nazariy tahlil asosida aniqlangan biologik, kognitiv-psixologik, ijtimoiy-madaniy va pedagogik omillar o'zaro bog'liq holda faoliyat yurituvchi yagona mexanizmni tashkil etishi ilmiy jihatdan asoslandi. Bu esa nutqiy rivojlanishni alohida, izolyatsiyalangan jarayon sifatida emas, balki shaxs rivojlanishining integral komponenti sifatida talqin qilish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari ijtimoiy-madaniy yondashuv vakillari tomonidan ilgari surilgan qarashlar bilan muvofiqlashadi. Xususan, nutqning ijtimoiy muloqot jarayonida shakllanishi va kattalar bilan hamkorlik faoliyatining yetakchi roli haqidagi g'oya tahlil natijalarida o'z tasdig'ini topdi. Shu bilan birga, kognitiv rivojlanish nazariyasida ilgari surilgan nutq va tafakkur o'rtasidagi uzviy bog'liqlik ham inkor etilmadi. Aksincha, mazkur tadqiqotda bu ikki yondashuv qarama-qarshi emas, balki o'zaro to'ldiruvchi konseptual asos sifatida talqin qilindi. Raqamli muhitning nutqiy rivojlanishga ta'siri borasidagi qarama-qarshi yondashuvlar ham muhokama qilindi. Ayrim ilmiy ishlarda raqamli vositalarning rivojlantiruvchi imkoniyatlari qayd etilgan bo'lsa, boshqa tadqiqotlarda passiv media iste'molining salbiy ta'siri ta'kidlanadi. Mazkur tadqiqotda ushbu masala shartli xarakterga ega ekani, ya'ni ta'sir darajasi foydalanish mazmuni, davomiyligi va kattalar nazoratiga bog'liq ekanligi asoslandi. Bu esa zamonaviy sharoitda nutqiy rivojlanishni baholashda yangi omillarni hisobga olish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari nutqiy rivojlanish muammosini ko'p darajali tizim sifatida talqin qilishga ilmiy asos yaratadi. Taklif etilgan integrativ model turli nazariy yondashuvlarni umumlashtirish orqali nutqiy rivojlanishning konseptual xaritasini shakllantirish imkonini beradi. Bu model kelgusida empirik tadqiqotlar uchun metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Shuningdek, nutqiy rivojlanish omillarining ierarxik tuzilmasi aniqlashtirildi. Bu esa nutqni rivojlantirish jarayonini nazariy jihatdan qayta konseptualashtirish imkonini beradi.

Amaliy jihatdan tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nutqni rivojlantirish jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Xususan, tarbiyachilar uchun nutqiy muhitni boyitish strategiyalarini ishlab chiqishda, ota-onalar bilan hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirishda, nutqiy rivojlanishdagi ehtimoliy kechikishlarni erta aniqlash va profilaktika qilishda hamda ta'lim dasturlarini integrativ yondashuv asosida takomillashtirishda foydalanish mumkin.

XULOSA

Tadqiqot mavzusi – maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqiy rivojlanishning yetakchi omillari – zamonaviy pedagogika va rivojlanish psixologiyasi sohasida dolzarb masala bo'lib, bolalarning ijtimoiy, kognitiv va nutqiy ko'nikmalarini shakllantirishda samarali pedagogik strategiyalarni aniqlashga xizmat qiladi. Nazariy tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, nutqiy rivojlanish ko'p omilli tizim bo'lib, uning samaradorligi biologik, kognitiv-psixologik, ijtimoiy-madaniy va pedagogik omillarning uyg'unlashuviga bog'liq.

Ijtimoiy-madaniy va pedagogik omillar maktabgacha yoshda nutqiy rivojlanishning yetakchi determinantlari sifatida namoyon bo'lib, bolaning muloqot muhiti va tarbiyaviy mashg'ulotlar sifatining ahamiyati yuqori ekanligi aniqlandi. Biologik va kognitiv omillar nutqiy rivojlanishning poydevori hamda ichki mexanizmini ta'minlaydi, ammo ularning ta'siri ijtimoiy va pedagogik sharoitlar bilan uyg'unlashganda maksimal natija beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari (2018-yil 3-iyul, ro'yxat №3032). – Toshkent, 2022. – 64 b. <https://lex.uz/docs/-3805404>
2. Jalolova S. A. Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar // Pedagogik ta'lim. – 2021. – № 4. – B. 45-49.
3. Vygotskiy L. S. Myshleniye i rech. – Moskva: Pedagogika, 1996. – 352 b.
4. Leontyev A. A. Psixologiya rechi i rechevogo obshcheniya. – Moskva: Prosveshcheniye, 2001. – 288 b.
5. Rubinshteyn S. L. Osnovy obshchey psixologii. – Sankt-Peterburg: Piter, 2004. – 720 b.
6. Elkonin D. B. Psixologiya razvitiya v detskom vozraste. – Moskva: Akademiya, 2002. – 384 b.
7. Zaporozhets A. V. Problemy razvitiya psixiki rebyonka. – Moskva: Pedagogika, 1998. – 312 b.
8. Qodirova F. R. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 256 b.
9. To'xtaxojayeva M. X. Maktabgacha ta'lim nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 240 b.
10. Yo'ldosheva D. M. Bolalar nutqini rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: Innovatsiya, 2019. – 192 b.
11. Karimova N. R. Bolalar nutqini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati // Ta'lim va tarbiya. – 2020. – № 2. – B. 62-66.
12. <https://webofjournals.com/index.php/1/article/view/5077/5113>
13. <https://maktabgacha-va-maktab-talimi-jurnal.uz/index.php/jurnal/issue/download/3/6>
14. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=IGXmtGAAAAAJ&citation_for_view=IGXmtGAAAAAJ:2osOgNQ5qMEC

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.